

Destanlar, bir milletin manevi değerleri, yaşam tarzlarıyla ahlaki yönelimlerinin bir bütünü olduğundan, gelenek, görenek ve inanç pratiklerinden önemli izler taşır. Eski Türk destanlarının bugün elimizde bulunan parçaları çeşitli kaynaklardan derlenmiştir. Bunlardan bir kısmı, Türk araştırmacılar tarafından, doğrudan doğruya halk dilinde hâlâ yaşayan destanların derlenip yazılmasıyla elde edilmiş, bir kısmı ise eski Çin, Arap, İran ve Batı kaynaklarında bulunmuştur. Dünyada en eski epik destan geleneği Türklere aittir. Bir edebî tür olarak destan, zamanla gerçek anlamını yitirmiş, gerek âşık gerekse divan edebiyatında biçim ve içerik bakımından farklı yeni türlerin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Destan, Anadolu'da âşıklar tarafından söylenen ulusal bir nazım biçiminin de adıdır. Âşık tarzı şiirin bir türü olan destanlarda âşıklar savaşları, doğal afetleri, yaşadıkları olayları, çevreyi, başlarından geçenleri dile getirirler. Destanlar bir toplum için büyük önem göstermelerine karşın en az işlenen edebî konulardandır. Kitap bütünlüğünde destan konusunu ele alan yayınların sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır. Bu yayınların az bulunuşu sadece Türk destanlarını ele alışları, destan türü hakkında genel bilgiye ve dünya destanlarına yer verilmeyiş, halk şiirinde destan konusunun ayrı tutulması gibi nedenlerle böyle bir çalışma yapma gereğini duyarak Destan Kültürü ve Türk Destanları adlı bu kitabı hazırladık. Türk edebiyatı ile yakından ilgilenenlere yararlı olacağına inandığımız bu kitabımızda destan konusunu bütün yönleriyle verdiğimizize inanmaktayız.

ISBN: 978-6-25932-575-0

UMAY YAYINEVİ

DESTAN KÜLTÜRÜ VE TÜRK DESTANLARI • Dr. Mehmet YARDIMCI

DESTAN KÜLTÜRÜ VE TÜRK DESTANLARI

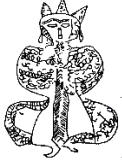
Dr. Mehmet YARDIMCI

UMAY YAYINEVİ

DESTAN KÜLTÜRÜ VE TÜRK DESTANLARI

Dr. Mehmet YARDIMCI

YAYIN NU/No: 85

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM
BAKANLIĞI SERTİFİKA NU/Sertificate
Number: 82658

ISBN: 978-625-93257-5-0

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19555303>

KAPAK RESMİ/Cover Picture:

Cahit KOÇÇOBAN

Editörler/Editors:

Almina Güler
Beyza Nur Karamuk
Ecem Civelek
Mehmet Emin Çelik
Tuğçe Yılmaz

Web Sitesi/ Web Page:

<https://umayyayinevi.com>

E-posta/Contact:

umayyayinevi@gmail.com
iletisim@umayyayinevi.com

Adres/Adress:

55270, Atakum/Samsun/Türkiye

Matbaa Sertifika No/ Printing Certificate No:

47865

DESTAN KÜLTÜRÜ VE TÜRK DESTANLARI

Dr. Mehmet YARDIMCI

Kütüphane Kartı/Catalog in Publication

1. Baskı, Umay Yayınevi, vii+250 sf., dizin yok, kaynakça var, Samsun, 2026/ 1st Edition, Umay Publishing House, vii+250 pages, no index, bibliography included, Samsun, 2026

Anahtar Kelimeler/Key Words

1. Destan türü, 2. Dünya destanları, 3. Türk destanları, 4. Destan dünyası

Kitabın bütün yayın hakları Umay Yayınevi'ne aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri hariçinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Kitabın bütünü benzerlik tespit yazılımlarıyla taranmıştır. All publication rights to this book belong to Umay Publishing House. Without written permission from the publisher, except for academic studies and promotional activities where the source is clearly indicated, the book may not be quoted in part or in whole; it may not be copied, reproduced, or published in any printed or digital medium. The entire book has been scanned using similarity detection software.

Atıf/Cite: Yardımçı, M. (2026). Destan kültürü ve Türk destanları. Umay Yayınevi.

DESTAN KÜLTÜRÜ VE TÜRK DESTANLARI

Dr. Mehmet YARDIMCI

İçindekiler

İçindekiler	i
ÖN SÖZ	vi
GİRİŞ	1
Oluşumlarına Göre Destanlar	6
I. Doğal Destanlar	6
a. Birinci Aşama-Çekirdek	7
b. İkinci Aşama-Oluş	8
c. Üçüncü Aşama-Saptama	9
Dünyanın Tanınmış Doğal Destanlarından Bazıları	10
a. Gılgamesh Destanı	10
Tabletler hakkında bilgiler	11
Gılgamesh Destanı'nda bulunan ana karakterler	18
Gılgamesh Destanı'nın Özeti	19
b. Chanson De Roland	20
Chanson de Roland'ın Özeti	20
c. İlyada Destanı	21
İlyada Destanı'nın Özeti	21
ç. Kalevela	23
d. Şehname	24
Şehname'nin Özeti	24
e. Nibelungenlied	25
Nibelungenlied'in Özeti	25
f. Mahabarata	26
Mahabarata'nın Özeti	27
g. Ramayana	29
Ramayana'nın özeti	30
h. İgor	30
ı. Nart Destanları	31
II. Yapma Destanlar	33
Dünyanın Tanınmış Yapma Destanlarından Bazıları	33
a. Çılgın Orlando	33
b. Kaybedilmiş Cennet	33
c. Aeneis	34
ç. Kurtarılmış Kudüs	34
d. Lusus Oğulları	36
Destanların Genel Özellikleri	36
Destanların Diğer Anlatmaya Dayalı Türlerle Olan İlişkileri	37
Destan - Mitoloji İlişkisi	37
Destan-Masal İlişkisi	38

A. Benzer Yanları	38
B. Ayrılan Yanları	39
Destan -Efsane İlişkisi.....	39
Destan-Halk Hikâyesi İlişkisi	40
Destan –Roman İlişkisi	40
TÜRK DESTANLARI	41
Türk Destanlarının Kaynakları.....	41
Türk Destanlarının Sınıflandırılmaları.....	46
Türk Destanlarının Şematik Olarak Sınıflandırılması	47
İslamiyet’in Kabulünden Önceki Türk Destanları	47
I. Yaratılış Destanları.....	47
II. Eski Türk Destanları	48
Destanların Yozlaşmasından Orta Çıkan Türler	49
Türk Destanlarında Tipler ve Motifler.....	51
A. Türk Destanlarında Tipler	51
a. Alp Tipi.....	51
b. Bilge Tipi	54
B. Türk Destanlarında Motifler.....	56
a. Işık Motifi.....	56
b. Ağaç Motifi	57
c. At Motifi	58
ç. Rüya Motifi	66
d. Ok ve Yay Motifi.....	67
e. Kurt Motifi.....	67
f. Aslan Motifi	68
g. Kırklar Motifi	69
h. Mağara Motifi	69
ı. Hızır Motifi	70
i. Geyik Motifi.....	70
k. Sihir Motifi.....	70
İslamiyet’in Kabulünden Önceki Türk Destanları	71
I. Yaratılış Destanları	71
a. Altayların Yaratılış Destanı	71
b. Altay Yaratılış Destanlarından Bir Başkası (Özet)	72
c. Yakutların Yaratılış Destanı (Efsanesi).....	73
d. Lebed Tatarlarının Yaratılış Destanı.....	74
Yaratılış Destanlarından Çıkarılan Sonuçlar	74
II. Eski Türk Destanları	75
A. Saka Türklerinin Destanları	75

a. Alp Er Tunga Sagusu.....	78
b. Şu Destanı	79
B. Hun - Oğuz Destanları.....	82
Hunlar	82
Oğuzlar	83
a. Oğuz Kağan Destanı.....	84
Oğuz Kağan Destanı'nda İç Yapı.....	86
Oğuz Kağan Destanı'ndan Çıkarılan Sonuçlar	87
Oğuz Kağan Destanı'nın Özeti	88
b. Attilâ Destanı	90
C. Göktürk Destanları	91
Göktürk Destanlarında İç Yapı	91
a. Gök Börü Destanı (<i>Bozkurt Destanı</i>).....	92
Gök Börü Destanı'nın Özeti	94
b. Ergenekon Destanı	94
Ergenekon Destanı'nın Özeti.....	95
Ergenekon Destanı'ndan Çıkarılan Sonuçlar	96
D. Dokuz Oğuz - On Uygur Destanları	96
a. Türeyiş Destanı	97
b. Göç Destanı	98
Göç Destanı'nın Özeti.....	99
Türeyiş ve Göç Destanlarından Çıkarılan Sonuçlar	100
Diğer Uygur Halk Destanları.....	101
a. Nozuğum	101
b. Kızıl Gülüm.....	103
c. Çın Tömür Batır	103
ç. Garip Senem	103
d. Çeştani Bey Destanı	103
E. Altay Destanları	104
a. Maaday Kara Destanı	106
b. Alıp Manaş Destanı (Alpamış).....	109
c. Siyenpi Destanı	110
ç. Siyenpi Destanı'nın Özeti.....	110
F. Başkurt Destanları	111
a. Alp Manaş'ın Başkurt Varyantı (Özet)	111
b. Ural Batır Destanı	113
Ural Batır Destanı'nın Özeti.....	114
G. Hakas Destanları.....	117

a. Altın Arığ Destanı	117
Altın Arığ Destanı'nın Özeti.....	118
H. Şor Destanları	120
a. Ak Tan	121
I. Tuva Destanları	124
a. Alday Buuçu Destanı.....	125
İ. Kazak Destanları	128
a. Kırk Batır	128
b. Edige (İdige) Destanı	129
Edige Destanı'nın Özeti	129
c. Kubıkul	131
ç. Karabek Batır.....	133
Karabek Batır Destanı'nın Özeti.....	133
İslamiyet'in Kabulünden Sonraki Türk Destanları	134
İslamiyet'in Kabulünden Sonraki Türk Destanlarının Genel Özellikleri.....	134
Kırgız Destanları	135
a. Manas Destanı	136
Manas Destanı'nın Özeti	137
Manas Destanı'nda Geçen Halk Kültürü Değerlerinin Günümüzdeki İzleri ...	139
b. Er Töştük Destanı.....	146
Er Töştük Destanı'nın Özeti	146
c. Kurmanbek Destanı	150
Kırgız Kurmanbek Destanı'ndaki Dede Korkut ve Diğer Kırgız Destanlarıyla Benzerliklerin Anadolu Halk Kültürüne Yansıması.....	150
ç. Ak Möör Destanı	161
Ak Möör Destanı'nın Özeti	162
d. Danişment Gazi Destanı.....	163
f. Cengiz Han Destanı	164
g. Satuk Buęra Han Destanı	166
Satuk Buęra Han Destanı'nın Özeti.....	166
ğ. Battal Gazi Destanı	167
Battal Gazi Destanı'nın Özeti	169
h. Köroğlu Destanı	169
ı. Saltukname	171
i. Dede Korkut	172
Dede Korkut Hikâyeleri	172
Dresten Yazması	178
Vatikan Yazması	179

Dede Korkut Hikâyeleri'nin Özellikleri	180
Dede Korkut'un Doğal Destan Sayılmasının Nedenleri ve <i>Dede Korkut'taki Destanı Özellikler</i>	182
Dede Korkut'taki Halk Kültürü Değerlerinin Zile ve Zile'nin Bacul, İğdir, Alayurt, Salur, Ağcakeçili Gibi Türkmen Köylerindeki Canlı İzleri	184
Dede Korkut Üzerine Yapılan Önemli Çalışmalardan Bazıları	192
Dede Korkut Hikâyelerinin Başlangıç Bölümünden	193
Deli Dumrul	196
Destanların Yozlaşmasından Ortaya Çıkan Türler	201
a. Menakıbnâmeler	201
b. Gazavatnameler	202
Dinî Destan Metinleri	202
Halk Şiirinde Destan	202
A. Konuları Bakımından Halk Şiiri Destanları	204
1. Şâirnâmeler	205
2. Yaş Destanları	207
3. Kadın ve Aile Hayatını Anlatan Destanlar	209
4. Davulcu ve Bekçi Destanları	210
5. Ticari Hayatla İlgili Destanlar	210
6. Öğüt Destanları	215
7. Savaş Destanları	219
a. Dışa dönük savaşları anlatan destanlar	220
b. İçeride dönük çatışmaları anlatan destanlar	225
8. Hapishane ile İlgili Destanlar	226
9. Hayvan Destanları	228
10. Doğal Afetlerle İlgili Destanlar	230
11. Güldürücü Destanlar	235
12. Toplumsal Yergi ve Taşlama Destanları	237
13. Dünyadan ve Kaderden Yakınma Destanları	239
14. Elif-nâmeler	240
15. Değişik Konulu Destanlar	242
KAYNAKÇA	244
Mehmet YARDIMCI-Özgeçmiş	246

ÖN SÖZ

İnsanın oluşturduğu ilk edebi tür şiir iken bu türün içinde biçimlenen ilk edebi metin de mitlerden sonra şekillenen ve en eski tür olarak bilinen destanlardır. Toplumların geçmişle bağını kuran en eski edebiyat türlerinden olan destanlar, milletlerin yaşadıkları tarihî olayların efsanevî ve mitolojik unsurlarla yoğrulmuş olarak oluşturduğu millî içerikli uzun manzum eserlerdir. Bu nedenle destanlardan tarihî kaynak olarak faydalanılabilir.

Destanlar tüm ulusların kültürlerinin öz kaynakları olarak kabul edilir. Her ulus için bu kaynak büyük önem taşır. Destanlar bir toplumun manevi değerleri, yaşam tarzları ve ahlaki yönelimleriyle istek-ihyaçlarının bir bütünü olarak görülmektedir. Bir milletin gelenek, görenek ve inanç pratiklerinden önemli izler taşıyan destanların, toplumun kimliğini ortaya koymaktaki rolü büyüktür.

Sözlü kültür ürünü olmaları ve yazıya geç geçirilmeleri sebebiyle destanların tamamı konusunda bilgimiz sınırlıdır. Eski Türk destanlarının bugün elimizde bulunan parçaları çeşitli kaynaklardan derlenmiştir. Bunlardan bir kısmı, Türk araştırmacılar tarafından, doğrudan doğruya halk dilinde hâlâ yaşayan destanların derlenip yazılmasıyla elde edilmiş, bir kısmı ise eski Çin, Arap, İran ve Batı kaynaklarında bulunmuştur.

Oluşumlarına göre destanlar, doğal destanlar ve yapma destanlar olmak üzere ikiye ayrılırlar. Doğal destanların oluşumu üç aşamada gerçekleşir. Bunlar; çekirdek, oluş ve saptama aşamalarıdır.

Dünyada en eski epik destan geleneği, Türklere aittir. Son dönemlerde sözlü kaynaklardan derlenerek yazıya geçirilmiş bu destanlar kendi aralarında 3 ana başlık altında incelenir. Bunlar; kahramanlık destanları, tarihî destanlar ve arkaik destanlardır. Toplumunu geniş ölçüde ilgilendiren olayları konu edinen 8-11 heceli dizelerden oluşan ve kıta sayısı yediden yedi yüze kadar varan anonim veya bireysel halk şiirlerine de destan denir.

Bir edebiyat türü olarak destan, zamanla gerçek anlamını yitirmiş, gerek âşık gerekse divan edebiyatında biçim ve içerik bakımından farklı yeni türlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Destan, Anadolu'da âşıklar tarafından söylenen ulusal bir nazım biçiminin de adıdır. Âşık tarzı şiirin bir türü olan destanlarda âşıklar savaşları, doğal afetleri, yaşadıkları olayları, çevreyi, başlarından geçenleri dile getirirler.

Destanlar bir toplum için büyük önem göstermesine karşın en az işlenen edebi konulardandır. Kitap bütünlüğünde destan konusunu ele alan

yayınlarnın sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır. Bu yayınlarnın az bulunuşu, sadece Türk destanlarını ele alışları, destan türü hakkında genel bilgiye ve dünya destanlarına yer verilmeyişii, halk şiirinde destan konusunun ayrı tutulması gibi nedenlerle böyle bir çalışma yapma gereğini duyarak Destan Kültürü ve Türk Destanları adlı bu kitabı hazırladık.

Türk edebiyatı ile yakından ilgilenenlere yararlı olacağına inandığımız bu kitabımızda destan konusunu bütün yönleri ile verdiğimizize inanmaktayız.

Dr. Mehmet YARDIMCI
2026

KAYNAKÇA

- Arıkan, Metin. *Kazak Destanları 2*. TDK Yay., 2007.
- Arsunar, Ferruh. *Köroğlu*. Ankara, 1967.
- Artun, Erman. *Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri*. İstanbul, 2004.
- Asena, Orhan. *Gilgames (Tanrılar ve İnsanlar)*. Ankara, 1996.
- Atsız. *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul, 1992.
- Avcı, Haydar. *Köroğlu Ayaklanması*. İstanbul, 1994.
- Binyazar, Adnan. *Dede Korkut*. İstanbul, 1991.
- Bolu'da Halk Kültürü ve Köroğlu Sempozyumu (Bildiriler)*. Bolu, 1998.
- Bozkır'dan Bağımsızlığa Manas*. Ankara, 1995.
- Boratav, Pertev Naili. *Köroğlu Destanı*. İstanbul, 1931.
- Burdurlu, İbrahim Zeki. *Üç Destan*. İzmir, 1963.
- Çlaidze, L. G. *Köroğlu Gürcistan'da*. Erzurum, 1994.
- Çınar, Ali Abbas. *Türklerde At ve Atçılık*. Ankara, 1993.
- Demirel, Hamide. *Türk Destanlarında Güzellik, Destan, Masal ve Din Unsurları*. İstanbul, 1995.
- Dilek, İbrahim. *Altay Destanları 1*. TDK Yay., 2002.
- Ekici, Metin. *Türk Dünyasında Köroğlu*. Akçağ Yay., 2004.
- Elçin, Şükrü. "Türk Destan, Masal ve Hikâyelerinde Atla İlgili İnanışlar." *Halk Edebiyatı Araştırmaları II*. Ankara, 1988.
- Ergin, Muharrem. *Dede Korkut Kitabı I*. Ankara, 1989.
- Ergun, Metin ve Mehmet Aça. *Tuva Destanları*. Ankara, 2004.
- Ergun, Metin. "Hakas Haycıları ve Haycılık Sanatı." *Millî Folklor*, sayı 19, 1993, ss. 23-26.
- Ergun, Metin. *Şor Kahramanlık Destanları*. Akçağ Y., 2006.
- Esen, Ahmet Şükrü. *Anadolu Destanları*. Ankara, 1991.
- Gürsoy, Naskali. *Türk Kültüründe At ve Atçılık*. İstanbul, 1995.
- İbrayev, Şakir. *Destanın Yapısı*. Ankara, 1998.
- İnan, Abdülkadir. *Manas Destanı*. Ankara, 1992.
- İnan, Abdülkadir. *Tarihte ve Bugün Şamanizm*. Ankara, 1972.
- Kaftancıoğlu, Ümit. *Köroğlu Kolları-Halk Destanları*. İstanbul, 1974.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin. *Dede Korkut Oğuznameleri*. İstanbul, 1952.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin. *Dede Korkut Oğuznâmeleri*. Ankara, 2000.
- Köprülü, Fuad. *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul, 1981.
- Kocacaş Destanı*. Bkz. Köse, Nerin.
- Köksal, Hasan. *Millî Destanlarımız ve Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul, 1985.
- Köse, Nerin. *Ak Möör Destanı*. İzmir, 2004.

- Köse, Nerin. *Kocacaş Destanı*. İzmir, 1998.
- Köse, Nerin. *Kurmanbek Destanı*. İzmir, 2005.
- Altay Destanı Maaday Kara*. İstanbul, 1999.
- Altay Türklerinin Kahramanlık Destanı Alıp Manaş*. Ankara, 1998.
- Manas 1000 Bişkek Bildirileri (1995)*. Ankara, 1997.
- Manas Destanı ve Etkileri – Uluslararası Bilgi Şöleni*. Ankara, 1995.
- Miyasoğlu, Mustafa. *Dede Korkut*. İstanbul, 1996.
- Ocak, Ahmet Yaşar. *Bektaşî Menakıbnâmelerinde İslam Öncesi Motifleri*. İstanbul, 1983.
- Ögel, Bahaeddin. *Türk Mitolojisi*. Ankara, 1971.
- Orkun, Hüseyin Namık. *Oğuzlara Dair*. Ankara, 1935.
- Öztürk, Ali. *Çağlar İçinde Türk Destanları*. İstanbul, 1980.
- Özen, Kutlu. *Sivas ve Divriği Yöresinde Eski Türk İnançlarına Bağlı Adak Yerleri*. Sivas, 1986.
- Sakaoğlu, Saim. *Dede Korkut Kitabı I-II*. Konya, 1998.
- Seçmen, Hüseyin. *Köroğlu*. İstanbul, 1983.
- Sepetçioğlu, M. Necati. *Türk Destanları*. İstanbul, 1972.
- Sepetçioğlu, M. Necati. *Yaratılış ve Türeyiş*. İstanbul, 1967.
- Sümer, Faruk. *Oğuzlar*. İstanbul, 1983.
- Timurtaş, Faruk Kadri. *Türk Destanları*. İstanbul, 1965.
- Togan, A. Zeki Velidi. *Oğuz Destanı*. İstanbul, 1982.
- Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, C. 1. Ankara, 2002.
- Türkmen, Fikret ve Metin Arıkan. *Kazak Destanları 4*. Ankara, 2007.
- Türkmen, Fikret (komisyon). *Türk Dünyasında Köroğlu Anlatmaları* (B. A. Garriyev'den). Ankara, 2007.
- Türkmen, Fikret ve Alimcan İneyet. *Manas Destanı*. Ankara, 1995.
- Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*. Ankara, 2000.
- Uraz, Murat. *Türk Mitolojisi*. İstanbul, 1994.
- Yükseler, Kayhan. *Nartlar- Asetin Halk Destanı*. İstanbul, 1997.

Mehmet YARDIMCI-Özgeçmiş

8 Ağustos 1945'te Zile'de doğdu. Babası, Kurtuluş Savaşı'nda İzmir'e ilk giren süvari bölüğünde yer alan Muharip Gazi (Hacirecep Oğullarından 1315 Doğumlu Ali Oğlu Mustafa) Mustafa Yardımcı'dır.

Annesi Zile eşrafından Bayramoğulları'ndan Hüseyin Ağa'nın kızı Saniye'dir. İlk, orta ve yüksek öğrenimini Zile, Ankara, Tokat, Trabzon, Malatya ve Elazığ'da yaptı Yurdun çeşitli yörelerinde edebiyat öğretmenlikleri ve müdürlüklerde bulundu.

1983'te Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlük okutmanı oldu. Tokat Ziraat Fakültesi Türk Dili okutmanı iken 1985'te İnönü Üniversitesi Personel Dairesi Başkanlığı'na atandı. Bu görevin yanı sıra Genel Sekreter Yardımcılığı'nı da yürüttü. 1987'de İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi bölümü'ne öğretim görevlisi olarak atandı. 1989'da İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Türk Halk Edebiyatı üzerine yüksek lisans, 1997'de de Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Türk Halk Edebiyatı alanında doktora yaptı.

1997'de Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü'ne Yrd. Doç. Dr. olarak atandı. Fakülte ve Enstitü kurul üyeliklerinde bulundu. Akademik hayatında on iki yüksek lisans ve üç doktora yöneterek tamamlattı. 2012'de kuruculuğunu da yaptığı bu bölümde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak görev yaparken yaş haddinden emekli oldu.

Yazı hayatına 1962'de başlayan Yardımcı'nın 30. Sanat Yılı, Türkiye İlim ve Edebiyat Eserleri Meslek Birliği (İLESAM), İnönü Üniversitesi Rektörlüğü ve Tarla Kültür Sanat Dergisi'nin organizasyonunda pek çok şairin de katılımıyla 1992'de Malatya'da yapıldı.

40. Sanat yılı ise 2002'de Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nde "Şiirle Kırk Yıl" adı altında düzenlenen bir törenle kutlandı.

50. Sanat Yılı Kızılcahamam'da her yıl toplanan Zilelilerin 2012 yılı toplantısı bünyesinde kutlandı.

İ. Seçkin Aydın, Sanat ve Kültür Yaşamında Elli Yıl, Mehmet Yardımcı'ya Armağan adlı bir kitap yayımladı.

TRT Belgesel kanalı, 50. Sanat Yılında Mehmet Yardımcı Belgeseli yapıp yayımladı.

60. Sanat Yılı için Nevşehir Hacıbektas'ta düzenlenen 12. Halk Ozanları Hacıbektas Buluşması Etkinliği bünyesindeki Sıdkı Baba Sempozyumu'nun dördüncü oturumu (Dr. Mehmet Yardımcı'nın 60. Sanat Yılı Özel Oturumu) olarak düzenlendi.

Necdet Kurt, Mehmet Yardımcı'nın 60. Sanat Yılına Dost Yazıları adlı bir kitap yayımladı.

60 yıllık sanat yaşamında pek çok ödül, taktir ve teşekkür belgeleriyle ödüllendirildi.

Bunlardan bazıları:

Türk Folkloruna yaptığı hizmetlerinden dolayı, Folklor Araştırmaları Kurumu'nun 1990 yılı İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü'ne lâyık görüldü.

1966'da Halkevi Hikâye Yazma Birincilik Ödülü (Garip Amca ile),

1982'de M. E. B. Öğretmen Konulu Şiir Yarışması İkincilik Ödülü,

1985'te Tercüman Gazetesi Büyük Şiir Yarışması İkincilik Ödülü,

1985'te Türkülerin Hikâyesi Yazı Yarışması Üçüncülük Ödülü,

1986'da Sabri Akay Şiir Yarışması ikincilik ödülü, (İçel Valiliği)

1988'de Yunus Emre Şiir Yarışması birincilik ödülü, (Eskişehir)

1993'te Anniversary Fest of Humanist International Şiir Yarışması jüri özel ödülü, (İsveç),

1994'te İznik Şiir Yarışması birincilik ödülü,

1994'te TRT Diyarbakır Radyosu Öğretmen Konulu Şiir Yarışması birincilik ödülü,

1995'te TBMM. 75. Yıl Ulusal Egemenlik Destan Yarışması üçüncülük ödülü,

2011'de 50. Sanat Yılı Hizmet Ödülü (İst. Zileliler Derneği),

Ekim 2011'de Folklor Edebiyat Dergisi 50. Sanat Yılı Hizmet Ödülü,

14 Ocak 2012'de de İstanbul'da Tokat Gündem Gazetesinin 2011 Yılı Tokat'ın En'leri Ödül Türeninde 2011 Yılı En İyi Akademisyen Ödülü,

27 Temmuz 2018 Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü Onur Ödülü,

03 Ekim 2018'de "Manas'ın Mirasçıları: Türk Dünyası Kültürüne Hizmet Ödülü diploması ve madalyası verildi.

22 Aralık 2018'de Ankara'da, Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu tarafından Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü 2018 verildi.

29 Ağustos 2019'da Kayseri Kültür ve Turizm Derneği ile Kayseri Gazeteciler Derneği Başkanlığı Kayseri Kültürüne Hizmet Ödülü,

25 Haziran 2022'de Dünya Söz Akademisi Başkanlığınca "Şerefli Ömür Belgesi" verildi.

2022'de KIBATEK Uluslararası Edebiyat Ödülü Onur Belgesi verildi.

Mehmet Yardımcı'nın 60. Sanat Yılı nedeniyle merkezi Ankara'da bulunan İLESAM (Türkiye İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği)

07 Ekim 2023'te Ankara'da Dr. Mehmet Yardımcı'nın 60. Sanat Yılı Vefa Etkinliği gerçekleştirildi.

21 Kasım 2025'te Ankara'da; Türk Folklor Araştırmaları Kurumu, Dünya Söz Akademisi, AZAFLI Sosyal Yardım ve Kültür Derneği ile Âşıkça Kültür ve Sanat Derneği'nin ortaklaşa düzenledikleri Şair - Halk Bilimci Dr. Mehmet Yardımcı 80. yaş etkinliği görkemli bir törenle kutlandı.

Sultan Baybars'ın 800. doğum yıldönümü nedeniyle Kazakistan'da düzenlenen şiir yarışmasında birincilik ödülü Dr. Mehmet Yardımcı'ya verilmiş, ödül töreni Aralık 2025'te İzmir'de düzenlendi.

Evli ve iki çocuk babası olan Yardımcı, ulusal ve uluslararası pek çok sempozyum ve bilimsel kongrelerde 200 kadar bildiri sundu, 300'ün üzerinde makalesi ve 54 kitabı yayımlandı. 60 yıllık sanat hayatı boyunca: Varlık, Türk Dili, Kıyı, Sanat, Sivas Folkloru, Türk Folkloru, Erciyes, Foklor Edebiyat, Tarla, Millî Folklor, Eflatun, Güneyde Kültür, İçel Kültürü, Hisar, Kümbet, Zile Kültür Sanat edebiyat dergisi, Bilimsel Eksen, Kültür Evreni, Kültür Çağlayanı, Çelebi, Aydın Efesi, Güncel Sanat, Hekimhan, Türkçem, Âşıkça, Turnalar, gibi kültür sanat dergilerinde yazı ve şiirleri yer aldı. Şiirleri İngilizce, Arapça, Bulgarca, Kazakça, Azerbaycan ve Kırgızca'ya çevrilen Yardımcı'nın, Yeniçağ Gazetesindeki Kültürel Derinlik adlı köşesinde her hafta halk bilimi ve çeşitli konularda köşe yazıları yazmaktadır.

Eserleri:

1. Sevgi Eylemi (Şiir - Tokat, 1974)
2. Görünüm (Şiir - Tokat, 1975)
3. Kurtuluş Savaşı Destanı (Şiir - Ankara, 1983)
4. Yüzyıllar Boyu Zileli Halk Ozanları (Ank. 1983)
5. Zileli Fedai (Araştırma-Derleme, Hayrettin İvgin'le, Ank, 1983)
6. Zileli Aşık Zefil Necmi (Hayrettin İvgin'le, Ank. 1988)
7. Efsanelerimiz (Prof. Dr. Cahit Kavcar'la, Malatya, 1988, 1989)
8. Zileli Aşık Tâlibi (Araştırma-Derleme, İstanbul, 1989)
9. Sevda Çiçeği (Şiir - İstanbul, 1989)
10. Prof. Dr. O. Nedim Tuna Armağanı (Komisyon Malatya, 1989)
11. Malatya Folklor Bibliyografyası (Malatya, 1990)
12. Halkbilim ve Edebiyat Yazıları (Malatya, 1993)
13. Kerem İçimde Yandı (Şiir- Malatya, 1993)
14. Hekimhan Folkloru (Prof. Dr. Osman Kazancı ile-Malatya, 1 993)
15. Türkçe'de Seslerle İlgili Kurallar ve Noktalama (Ank. 1996)

16. Yaşayan Malatya Masalları (Malatya, 1996)
17. Zileli Âşık Ceyhunî ve Diğer Ceyhunîler (H. İvgin'le 1996)
18. Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri-Âşık Şiiri-Tekke Şiiri 1998
19. 50. Sanat Yılında Dr. Mehmet Önder'e Armağan (Ank. 1998)
20. Halk Bilimi ve Edebiyat Araştırmaları, (Ank. 1999)
21. Türkçenin Ses Özellikleri Yazım ve Noktalama, (Ank., 1999)
22. Destanlar, (Ankara, 1999, 2002, 2007)
23. Hekimhanlı Esirî, Ankara, 2000
24. Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı (Tuncer'le, Ank 2000)
25. Öğretmen Okulları İçin Çocuk Edebiyatı(Tuncer'le)Ank, 2000
26. Yazılı Anlatım İlkeleri – Ses ve Şekil Bilgisi , Ank, 2001
27. Malatya Mutfak Kültürü, (Komisyon) Ankara, 2001
28. Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri, Ank. 2002
29. Yunuslama (Şiirler) Ankara, 2002
30. Âşık Edebiyatı Araştırmaları, Ank. 2003
31. Başlangıçtan Tanzimata Türk Edebiyatı, Ank. 2003
32. Türk Halk Edebiyatında Nesir, Ank. 2004
33. İz Bırakan Zileli Şairler, İzmir, 2004
34. Âşık Aydın Ali, Hayatı-Sanatı-Şiirleri, İzmir, “2006
35. Yazılı Anlatım İlkeleri, Ank. 2008
36. Âşık Edebiyatı Araştırmaları, Ankara. 2008
37. Halk Edebiyatında Anlatmaya Dayalı Türler, Ankara, 2008
38. Yaşamları, Sanatları, Şiirlerinin Yorumlarıyla Âşıklarımız, 2009
39. Zile Şiirleri, İzmir, 2010
40. Yazma (Şiirle Elli Yıl), Şiirler – Seçki, (Ank. 2011)
41. Anadolu Masalları (Gerçekleşen Rüya), Prof. Dr. Hasan Kavruk'la, Malatya, 2012
42. Yedi İklim Anadolu'dan Halk Bilimi Yazıları, Ank. 2012
43. Malatya Masalları, Malatya, 2012
44. Nesir ve Nazım Nesir Karışık Türler, İzmir, 2013
45. Cahit Külebi, Ankara, 2015
46. Yunus Emre, Bursa, 2021
47. Kul Himmet, Çorlu, 2021
48. Hekimhanlı Âşık Esirî Sempozyum Bildirileri, (H. İvgin, Kadim Durna ile), İstanbul, 2021
49. Şiire Adanan Bir Ömür, Ezeli Doğanay, İzmir, 2021
50. Gönül Hattı, Şiirle 60 Yıl, İzmir, 2022

51. Âşık Veysel, Çorlu, 2023

52. Anadolu Efsaneleri, (Prof. Dr. Hasan Kavruk'la) Telve Yay. 2024

53. Kültürümüzün Derinliklerinden Yansımalar – Halk Bilimi Araştırmaları I,
Âşıkça Yayınları, Ankara, 2025

54. Pir Sultan, Âşıkça Yayınları, Ankara, 2025

Hakkında Yayımlanan Kitaplar:

*İ. Seçkin Aydın, 50. Sanat Yılında Armağan, İzmir, 2012

*Necdet Kurt, Mehmet Yardımcı'nın 60. Sanat Yılına Dost Yazıları, İzmir,
2022